

591. LANDBOUWER, BOER, LANDMAN.

Die zijn bedrijf en bestaan op het land heeft.

Landbouwer is hij, die zich werkelijk met de bebouwing dat, is beploeging en bezaaiing van het land, de bearbeiding van de akker, bezig houdt. Die benaming kan dus bezwaarlijk worden toegepast op hen, die uitsluitend van de veeteelt leven.

Boer is hij, die door de landbouw zijn bestaan vindt of zich toelegt op de veeteelt; het wordt ook gezegd van iemand, die de fijnere vormen van de beschaafde stedeling mist. In deze betekenis wordt het vaak met een scheldwoord gekoppeld.

Landman is hij, die zijn bestaan op het land heeft, die zich met landbouw bezighoudt. Het woord heeft niet de ongunstige betekenis die soms aan *boer* eigen is, maar wekt wel in de regel de gedachte aan een eenvoudig man; *landbouwer* is deftiger.

Een veld, waar drie of vier landbouwers aan het arbeiden waren. Het Afrikaander volk is tot nog toe geweest wat alle grote cultuurvolken in de aanvang waren, namelijk jagers, herders en landbouwers.

De boeren waren bezig over de prijs der granen te spreken. De boeren hadden veel geklaagd en om regen gebeden. Een lompe boer. Een bekrompen, koppige boer.

Hij heeft reeds het geluk gehad van vele landlieden over te halen tot het inenten van hun vee. Weldra maakten zij het lot der landbouwers nog lichter, door hun gedeelten land in pacht af te staan... dan begon de landman met ijver te werken. Hoe geheel anders de Hollandse boteren kaasboer zijn bedrijf uitoefent, als de landman op de hoge Veluwe, hoewel beide met evenveel recht op de erenaam van landbouwer aanspraak maken. (Med. d. Geld. Mij. v. Landb.)

592. LANGZAMERHAND, ALLENGS, ALLENGSKENS, GAANDEWEG, VAN LIEVERLEDE, ZACHTJES AAN.

Tussen al deze uitdrukkingen zijn er slechts kleine verschillen, die niet beletten dat zij in vele gevallen met elkander kunnen afwisselen. Alle duiden een langzaam voortschrijdende werking aan.

Langzamerhand stelt het begrip van het langzame der werking meer bepaald op de voorgrond.

Allengs is de algemene term voor een trapsgewijze toenemende werking, om 't even of de toeneming sneller of langzamer geschiedt.

Allengskens wekt de gedachte, dat de werking bij kleine gedeelten, langzaam en nauwelijks merkbaar toeneemt.

Gaandeweg brengt het toenemen van de werking in verband met de loop van een handeling of met de voortdurende van een toestand, waarmede de werking gepaard gaat, of waarvan zij het gevolg is.

Van lieverlede en zachtjes aan geven te kennen, dat de werking voortgaat met een zachte, stille gang, langzaam en bijna ongemerkt. *Zachtjes aan* behoort tot de dagelijkse omgangstaal, *van lieverlede* wordt ook in hogere stijl gebruikt.

Langzamerhand hadden deze erfelijke bestuurders zich door dwingelandij en hoogmoed hatelijk gemaakt. *Langzamerhand* komt men er toe, uitsluitend de taalvraag te beschouwen. (VERMEYLEN)

De glimlach was allengs van zijn gelaat verdwenen. Allengs scheen er enige klaarheid in zijn gedachten te komen.

De gemoedsbeweging kwam allengskens tot bedaren. Allengskens werd alles weder stil.

Gaandeweg vonden hun raadgevingen, gevoegd bij hun voorbeeld,

ingang. Men zal al lezende bespeuren, dat de bedoelde briefwisseling gaandeweg een algemener karakter heeft aangenomen.

Meester Ottevere had reeds van zovele afvalligen gehoord, dat hij van lieverlede zijn eisen al lager en lager stelde. Verbeteringen komen van lieverlede tot stand.

Bij een langwijlig betoog geraakt men zachtjes aan in slaap. Het wordt zachtjes aan tijd om te vertrekken.

593. LASTERAAR, EERROVER.

Een **lasteraar** is iemand die kwaad vertelt van een ander, in 't bijzonder die leugenachtig kwaad vertelt met de bedoeling om de ander in zijn eer of goede naam te kwetsen.

Een **eerrover** dicht een ander zulke dingen toe, waardoor deze zou ophouden fatsoenlijk en eerlijk man te zijn.

Ik kan geen vertrouwen stellen in deze lasteraars. Een anonieme lasteraarster. Wraakzucht of wreedheid kende hij niet, hoezeer zijn lasteraars het ook beweerden.

Geen eerrover kan mij tot het doel zijner kwaadaardigheid stellen, want hij weet, dat er een Rechter is, die de laster zou doen verstommen.

594. LAVEN, VERKWIKKEN.

Doen opleven, krachten geven.

Laven is eigenlijk een zieke verkwikken, inz. door het brengen van enig vocht op de lippen; bij uitbreiding thans ook verkwikken met drank.

Verkwikken is verfrissen, oprispen; weer kwiek maken.

De dorstigen laven is een der werken van barmhartigheid. Een druppel water om zijn brandende tong te laven.

Zich met een glas wijn verkwikken. Een dorstige verkwikken. Slaap verkwikt de vermoeide. De lentelucht zal u verkwikken.

595. LEELIJK, NAAR, AKELIG, VRESELIJK, VERSCHRIKKELIJK, IJSELIJK, GRUWELIJK, AFGRIJSELIJK, AFSCHUWELIJK, AFZICHTELIJK.

Wat het oog, de geest of het gevoel onaangenaam aandoet.

Lelijk is meer algemeen en drukt uit, dat iets onaangenaam is voor het gezicht of een onaangenaam gevoel, een gevoel van afkeer wekt.

Naar wordt gezegd van iets, dat een onaangename gewaarwording of weerzin teweegbrengt.

Akelig drukt dezelfde gedachte uit, maar in sterkere mate.

Vreselijk, verschrikkelijk is datgene, wat vrees of schrik inboezemt.

Ijselijk is wat doet ijsen, wat van aard is om schrik te veroorzaken.

Gruwelijk is wat uit zijn aard geschikt is om te doen gruwen, ijsen, hetzij van schrik, hetzij van afschuw.

Afgrijselijk is wat afgrijzen verwekt, een hevige afkeer of schrik inboezemt, in hoge graad afschuwelijk of verschrikkelijk is.

Afschuwelijk is wat afschuw verwekt, in hoge mate verschrikkelijk of verfoeilijk is, hetzij door een afzichtelijke gedaante, hetzij door hoedanigheden, die het zedelijk gevoel zeer onaangenaam aandoen.

Afzigtelijk is in de hoogste graad lelijk, wanstaltig of onogelijk; terugstotend voor het gezicht, zó dat men er onwillekeurig de blik van afwendt.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

